

УДК 327:339.92(4-17):061.1

«ПІВНІЧНИЙ ВИМІР» ЄВРОПЕЙСЬКИХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Маріанна Гладиш

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Січових Стрільців, 19, м. Львів, Україна, 79000, тел. (032) 2394-132,
e-mail: mgladysh@ukr.net*

Розглянуто особливості північного вектора політики Європейського Союзу. Здійснено аналіз процесу поширення європейської інтеграції на регіональне співробітництво країн Північної Європи. Досліджено проблеми та перспективи імплементації ініціативи Північноєвропейськими країнами.

Ключові слова: «Північний вимір» ЄС, країни Північної Європи, регіональна інтеграція, регіональна співпраця.

Дослідження впливу процесів європейської інтеграції на регіональне співробітництво країн Північної Європи активізується завдяки змінам, які відбуваються, зокрема, в рамках ЄС та на Європейському континенті загалом. Наукова проблема нашого дослідження полягає в окресленні головних проблемних аспектів розвитку регіональної співпраці в умовах ширшого залучення до діяльності та програм європейських інтеграційних структур.

Для аналізу цього процесу використано праці як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників, таких як О. Коваленко [2], В. Чуров [4], Ю. Дерябин [1], Р. Чарни [3], Е. Ахо [6], П. Ліппонен [10] та ін.

Ініціатива «Північний вимір» є інструментом співробітництва між чотирма рівноправними партнерами: Європейським Союзом, Росією, Норвегією та Ісландією. «Північний вимір» охоплює широку географічну область на півночі в складі Балтійського і Баренцового регіонів Північного Заходу Росії на сході та Ісландії і Гренландії на заході.

Політика ЄС «Північного виміру» спрямована на підтримку стабільності, благополуччя і сталого розвитку в регіоні за допомогою практичного співробітництва. «Північний вимір» охоплює цілий ряд секторів, таких як навколишнє середовище, ядерна безпека, охорона здоров'я, енергетика, транспорт, логістика, торгівля та інвестиції, наука, освіта та культура. Партнерство здійснюється на основі відкритої, рівноправної і широкої участі. Тому концепція «Північного виміру» послужила основою для створення структурованої та всеохоплюючої програми дій, спрямованої на розвиток політично стабільного, безпечного та економічно розвиненого регіону.

Відсутність досвіду провадження субрегіональної політики, разом із незначною зацікавленістю інших північноєвропейських держав у створенні концепції північного виміру в межах ЄС, дало змогу Фінляндії виступити з

пропозицією, яка насамперед практично визначала стратегічні та економічні інтереси Фінляндії як інтереси ЄС. Навіть заміна слова «нордичний», яке слугувало визначенням традиційної північноєвропейської співпраці в межах Північної ради та особливо визначало підхід до субрегіональної співпраці, на «північний» не було випадковим. Це, певною мірою, послужило знаком тих змін, які відбувалися у Скандинавських країнах. Домінантна модель співпраці в цьому субрегіоні, вироблена у межах діяльності Північної ради протягом 50-ти років, була замінена більш складною моделлю, яка включала ширший спектр акторів та працювала на різних інституційних рівнях.

Ініціатива «Північний вимір» уперше набула певних чітких форм у період переговорів Фінляндії про вступ до ЄС. Прем'єр-міністр Фінляндії Е. Ахо вперше згадав про необхідність для ЄС розвивати ініціативу «Північний вимір» у березні 1994 р., у своєму виступі в університеті м. Тарту [6, р. 19]. Проте офіційно історія «Північного виміру» розпочинається у вересні 1997 р., коли прем'єр-міністр Фінляндії Пааво Ліппонен представив ініціативу на конференції країн регіону Баренцового моря [10]. У грудні 1997 р. фінський уряд висунув ініціативу «Північний вимір» на розгляд Європейської ради в Люксембурзі. Рада, своєю чергою, зобов'язала Європейську Комісію підготувати так званий Проміжний звіт, який вже у грудні 1998 р. було подано на розгляд Європейської Ради.

Основний перелік пропозицій залишився без суттєвих змін, окрім питань, які стосувалися структурних фондів і сільського господарства. Комісія все ж внесла новий елемент у проміжний звіт, а саме те, що «Північний вимір» необхідно розвивати і впроваджувати у життя у межах чинних двосторонніх програм, фінансових інструментів та субрегіональних організацій [14]. Європейська рада схвалила цей звіт, підкреслюючи важливість «Північного виміру» для внутрішньої політики ЄС, а також зовнішніх відносин, зокрема з Балтійськими державами та Росією. Рада підтримала позицію Комісії, визначивши відповідні сфери взаємодії і ще раз підкресливши, що «імплементация та подальший розвиток «Північного виміру» повинні відбуватися у формах постійних консультацій з партнерами через чинні угоди (серед яких, Угода про партнерство та співпрацю, Угода про європейську економічну зону) та в межах таких субрегіональних організацій, як Рада держав Балтійського моря та Баренцова Євро-Арктична Рада» [11].

Крім того, Європейська рада запропонувала Комісії налагодити контакти з Арктичною радою – організацією, яка не була включена до звіту, проте на її ролі у цьому процесі неодноразово наголошував фінський уряд. Вже до травня Рада ЄС прийняла цю ініціативу, однак жодних практичних рішень для імплементации «Північного виміру» не було прийнято. Проте було вирішено скликати конференцію для «обговорення концепції та вироблення конкретних ідей» з ініціативи «Північного виміру» в середині листопада.

Імплементация ініціативи «Північний вимір» значною мірою залежала від плану дій, який треба було прийняти протягом 2000 р. Були визначені три основні учасники ініціативи: фінський уряд, Комісія ЄС та Рада ЄС. Вони й

визначили три основні позиції ініціативи: а) сфери співпраці (від атомної безпеки до освіти та науки); б) вироблення так званого підходу, орієнтованого на партнера; в) багаторівнева імплементація ініціативи «Північний вимір». Основними завданнями ініціативи були гармонізація соціальних стандартів у субрегіоні та створення економічно та політично стабільного регіону. На той час існували значні розбіжності між показниками валового національного продукту на душу населення держав-членів ЄС і партнерів по ініціативі «Північний вимір» (зокрема, Естонії, Латвії, Литви). Проте в деяких країнах цей показник був вищим за середній у країнах ЄС – 21 280 дол. США та Скандинавських країнах – 22 600 дол. США (Данія – 26 280 дол. США, Фінляндія – 21 650 дол. США, Норвегія – 27 490 дол. США, Ісландія – 26 290 дол. США) [7, р. 468–470]. Водночас нові ринкові економіки держав Східної Європи і Росії демонстрували надзвичайно низький рівень ВВП на душу населення.

ЄС визначив 15 пріоритетних галузей співпраці в межах «Північного виміру» – від енергетичної до освітньої. Багато з них традиційно посідають важливе місце в порядку денному організацій регіону Балтійського моря. Питання безпеки, проте, були виключені з порядку денного державами-членами ЄС. Перебуваючи лише на початковому етапі щодо розробки політичних і військових засобів для вирішення криз, ЄС не мав політичної можливості чи бажання формувати спільну політику безпеки для північної частини континенту. Однак ініціатива «Північного виміру» стосувалася багатьох питань безпеки. Окрім внутрішньої політики та міжнародної співпраці в сферах, які традиційно вважають «м'якими» з точки зору політики безпеки (боротьба із транскордонними злочинами, ядерна безпека, проблеми, пов'язані із поширенням хвороб), існує і альтернативний підхід до питань безпеки, який базується на ефективній співпраці в галузях, від яких походить загроза безпеці. На практиці через субрегіоналізацію співпраці стратегія ЄС, яка принесла найбільшу користь Скандинавським державам, мала на меті створення міцнішого зв'язку між Балтійськими державами – колишніми республіками СРСР, Польщею та Росією, а також зменшити загрозу конфронтації в традиційному розумінні безпеки [9, р. 2].

Рада визначила п'ять сфер співпраці, які були визнані пріоритетними при імплементації ініціативи «Північний вимір»: 1) енергетика, транспорт і телекомунікація, інфраструктура; 2) довкілля, ядерна безпека та природні ресурси; 3) охорона здоров'я громадян та соціальні питання; 4) транскордонна співпраця, торгівля та інвестиції, боротьба зі злочинністю; 5) освіта, навчання та наука [11].

Ініціатива «Північний вимір», на відміну від інших подібних ініціатив (Трансатлантичної та Середземноморської), розробила так званий підхід, орієнтований на партнера. Її завданнями, окрім розвитку північної частини Європейського Союзу, була співпраця з партнерами, які на той час не були членами ЄС. Ініціатива «Північний вимір» залучала країни, які мали з ЄС різноманітні зв'язки, як ті, що були членами (Фінляндія, Данія і Швеція), так і ті, що подали заявки до ЄС (Естонія, Латвія і Литва). Через таке розмаїття

зв'язків двосторонній діалог між ЄС та його партнерами став важливою складовою процесу імплементації ініціативи [7, р. 474–475].

З політичної точки зору, саме Балтійські держави отримали багато зиску від ініціативи: по-перше, вона відкривала їм шлях до подальшої інституціалізації відносин з ЄС, а також можливість ширшої участі у процесі субрегіональної співпраці, у межах якої вони також отримували можливість політичного діалогу із західними партнерами.

Ініціатива «Північний вимір» включала й дві Північноєвропейські держави, які не є повноправними членами ЄС – Ісландію і Норвегію. Вони є членами ЄАВТ та належать до Європейської економічної зони, яка відіграє роль основної сполучної ланки між ЄС та ЄАВТ. Оскільки ці дві країни змогли вижити в статусі «ізолюваних» від процесу європейської інтеграції держав, їхня участь в ініціативі має важливе політичне значення. Хоча угода ЄЕС сприяла налагодженню відносно міцних економічних зв'язків цих держав з ринками ЄС, політично ці країни перебували на маргінесі. Така маргіналізація відбувалася через, з одного боку, інституційну структуру ЄЕС, яка не давала змоги Норвегії та Ісландії безпосередньо впливати на ухвалення рішень Європейським Союзом, навіть якщо ці рішення безпосередньо стосувалися національних інтересів цих держав, а з іншого боку – традиційна північноєвропейська співпраця, зокрема в межах Північної ради, залишалася пріоритетною протягом останніх сорока років, а зі вступом Швеції та Фінляндії в ЄС стало очевидним, що важелів на ЄС ззовні більше нема [7, р. 476].

Для Норвегії та Ісландії, що не були членами ЄС, ця ініціатива давала безліч переваг, зокрема, у сфері внутрішньої політики. Відомо, що громадська думка в цих країнах неоднорідна, більшість населення виступає проти членства в ЄС. Однак протягом останнього десятиліття політична еліта, насамперед у Норвегії, виступає за повноправне членство в ЄС, навіть надаючи більшій важливості співпраці в межах субрегіону. «Північний вимір» дає змогу цим двом країнам змінити політичне становище на дещо вигідніше, таке, що характеризується, з одного боку, мінімальним ризиком (наприклад, часткова втрата суверенітету), а з іншого – максимальними здобутками (більший безпосередній вплив на ЄС), чого так прагнула Швеція протягом останніх двох десятиліть.

Ще одним важливим аспектом ініціативи «Північний вимір» є багаторівневий підхід. У межах ініціативи цей підхід є більш ефективним для координування та співпраці на різних інституціональних рівнях: на рівні ЄС, субрегіональному та національному (та певною мірою – субнаціональному). Основу цього підходу становить декілька регіональних та субрегіональних інституцій, які вже провадять свою діяльність в цьому регіоні, а також розмаїття програм співпраці, які стали основними інструментами імплементації ініціативи.

Внаслідок розвалу Радянського Союзу на початку 90-х років ХХ ст. традиційна північноєвропейська співпраця поширилася на Литву, Латвію, Естонію, Польщу та, певною мірою, на Росію. Ця співпраця була інституціалізована через створення декількох субрегіональних організацій. Крім того, до неї були залучені й інші, не Скандинавські, держави – США, Канада та Україна

[9, р. 3–5]. Це сприяло створенню де-факто багатьох субрегіональних програм, які, незважаючи на обмежене фінансування, розвивалися паралельно з програмами ЄС PHARE, TACIS і INTERREG. Цей процес відбувався на двох рівнях - на державному і на субрегіональному, не перетинаючись. Також з'явився і третій, субнаціональний, рівень, на якому основну роль при імplementації програм відіграють субнаціональні організації. Отже, субрегіональна співпраця здійснювалася на різних, взаємно не пов'язаних, рівнях. Співпраця розширювалася переважно горизонтально, а між трьома ключовими рівнями (ЄС, субрегіональним і національним) не було скоординованості. Тому завданням ініціативи «Північний вимір» стало утвердження у подальшій співпраці вертикального виміру [12, р. 19–20].

Важливу роль у цьому процесі відіграла Північна рада, яка формально участі в процесі імplementації ініціативи «Північний вимір» не брала. Обговорюючи питання співпраці в Північній Європі, неможливо ігнорувати таку інституцію, яка протягом останніх років зазнала внутрішньоорганізаційних реформ і переорієнтувала на сферу свого впливу, розширивши її від Скандинавії до всього Балтійського регіону. Північна рада та Північна рада міністрів 1994 р. змінили свої структури відповідно до вимог часу. І хоча Північна рада та Північна рада міністрів співпрацюють з ЄС у декількох сферах, взаємодія між ними незбалансована. Ініціатива «Північний вимір» покликана створити умови для ближчої співпраці, хоча, слід відзначити, Північна рада в цьому процесі була активнішою за ЄС. Проте і Північна рада, і Північна рада міністрів були залучені лише в консультативний процес, а не в активне партнерство (як це було з іншими субрегіональними організаціями). Причинами цього були часткова маргіналізація Північної ради від ініціативи «Північний вимір», а також вищий рівень конкурентоспроможності нових субрегіональних організацій Північної Європи, наприклад, Ради держав Балтійського моря та Євро-Арктичної ради Баренцового моря, що інкорпоровали новий менталітет та нові ідеали, які відображали нові підходи до співпраці та питань безпеки [13].

«План дій з реалізації концепції Північного виміру на 2000–2003 рр.» Європейська Рада затвердила 14 червня 2000 р. в м. Фейра [5]. Провідну роль у процесі імplementації ініціативи на той час відігравали дві держави: Фінляндія і Німеччина. Фінляндія, зокрема, зробила вагомий внесок у спонсорування та формування ініціативи, водночас надаючи їй більш фінського спрямування. А Німеччина у цьому питанні посіла до певної міри амбіційну позицію, використовуючи свою політичну вагу для просування процесу імplementації. Також не можна недооцінювати роль Швеції, яка намагалася спрямувати ініціативу у вигідному для себе напрямі. Причинами цього є, насамперед, історична, політична, економічна роль, яку Швеція відігравала серед країн Північної Європи. Будь-яка наднаціональна ініціатива в галузі політичної чи економічної співпраці виходила від Швеції або, в будь-якому випадку, вимагала її участі. А в межах ініціативи «Північний вимір» Швеції довелося поступитися традиційною роллю лідера, пропустивши вперед Фінляндію. Тому Швеція намагалася моделювати ініціативу відповідно до свого бачення субрегіональної

співпраці в регіоні Балтійського моря, яке за багатьма аспектами подібне до фінського, проте різниться трактуванням деяких практичних питань. Попри ці розбіжності, ініціатива Фінляндії будувалася на бажанні використання європейського «центру сили» як могутнього засобу зміцнення стабільності Північної Європи і налагодження більш конкретної та функціональної співпраці з Росією. Крім того, ініціатива мала вирівняти зміщення інтересів ЄС з Середземноморського регіону на північ і схід Європи, не порушуючи меж спільної зовнішньої політики та політики безпеки ЄС, внутрішньої комунікативної політики в галузі енергетики та структурних змін. Активний курс на північ певною мірою упереджував можливу маргіналізацію всередині ЄС, з одного боку, та слугував противагою впливу Німеччини – з іншого.

Певним поштовхом для ЄС стала програма «Північноєвропейська ініціатива», запропонована держдепартаментом США, що дало змогу ЄС певним чином скорегувати свою позицію: по-перше, розширилися географічні межі ініціативи: від Ісландії на заході до північно-східних районів Росії і від Північного Льодовитого океану на півночі до південного узбережжя Балтійського моря; по-друге, концепція «Північного виміру» передбачала процедуру розширення ЄС за рахунок держав Балтії; по-третє, вона внесла нові елементи у зовнішню політику держав-членів ЄС, у спільну зовнішню політику та політику безпеки, в політику ЄС як політичної організації [12, р. 21–23].

Щойно розпочався процес імплементації програми в життя, як на її шляху почали з'являтися певні труднощі: від розбіжностей позицій та інтересів сторін у вирішенні проблем до суто економічних, інституційних та інших суперечностей. Виконання програми залежало від головування тієї чи іншої держави в ЄС. Так, за головування Фінляндії (друга половина 2000 р.) були запропоновані конкретні інфраструктурні програми, наприклад, з розбудови прикордонних пунктів пропуску та створення нових. Швеція під час свого головування (перша половина 2001 р.) просувала ідею трьох «Е» (enlargement, employment, environment) – «розширення, зайнятість і захист довкілля». Вона залучила до реалізації програми «Північний вимір» Європейський інвестиційний банк, а також виділила низку важливих напрямів – партнерство в галузі охорони довкілля, боротьба з транскордонною злочинністю, розвиток інформаційних технологій [4]. У Данії, яка головувала в другій половині 2002 р., була своя програма дій, спрямована насамперед на розширення. Вона обстоювала прийняття 10-ти нових держав Центрально-Східної Європи до ЄС та 7-ми нових держав до НАТО.

Прем'єр-міністри Північноєвропейських держав, зібравшись 1–2 липня 2001 р. в м. Іматра, вирішили зробити такі зустрічі систематичними, такими, що передують зустрічам Європейської ради (саміти ЄС глав держав та урядів). Це рішення засвідчило бажання Північноєвропейських держав поживавити свою співпрацю з ЄС. У липні 2003 р. прем'єр-міністри Північноєвропейських держав розширили так звану модель Іматри, включивши до неї питання захисту довкілля, тендерної рівності та прав споживачів [11].

На зустрічі у Гарпсунді 29–30 червня 2003 р. керівники урядів держав Північної Європи погодилися, що необхідно розробити спеціальну модель для неформальних консультацій перед самітами ЄС не лише для прем'єр-міністрів, але й для галузевих міністрів, зокрема, з питань охорони довкілля, захисту прав споживачів та тендерної рівності.

Другий план дій «Північного виміру» було схвалено 28 серпня 2002 р. в Ілуліссаті (Гренландія) на конференції міністрів за головування у Раді Данії. Слідом за нею 21 жовтня 2002 р. у Люксембурзі відбулася третя конференція міністрів закордонних справ з питань ініціативи «Північний вимір». На ній затверджено основні директиви щодо Другого плану дій ініціативи «Північний вимір», на підставі яких Комісія виробила свої пропозиції. Остаточний варіант Другого плану дій ініціативи «Північний вимір» було прийнято Радою 29 вересня 2003 р. і затверджено Європейською радою в Брюсселі 16–17 жовтня 2003 р. [8, р. 167–169]. У цьому документі визначено основні сфери співпраці: економіка, бізнес та інфраструктура; громадські ресурси, освіта, культура, наука та охорона здоров'я; захист довкілля, ядерна безпека та природні ресурси і внутрішні справи. У Плані регіонами із особливими потребами було визнано Арктичний і Субарктичний. У межах першої сфери розвиток сприятливого для бізнесу правового та адміністративного клімату через імплементацію *acquis communautaire* ЄС на внутрішньому ринку окреслено як ключові аспекти підготовки вступу Польщі та Балтійських держав до ЄС. Співпраця та підтримка цього процесу відбувалися через низку програм, що фінансуються за програмою ФАРЕ. Основною метою Плану дій є скасування торговельних бар'єрів та залучення інвестицій.

Метою Європейської хартії для малих підприємств є заохочення держав-членів і Комісії до надання допомоги малому бізнесу, зокрема через освітні програми з підготовки до підприємництва, спрощення започаткування бізнесу, удосконалення законодавства, підвищення кваліфікації, розширення технологічних можливостей малих підприємств тощо. На конференції в Маріборі в квітні 2002 р. всі держави-кандидати (включаючи Польщу, Естонію, Литву і Латвію) прийняли основні принципи Хартії як основу своїх подальших дій у цій галузі. Вже у вересні 2003 р. на Талліннській конференції уряди представили спільні пропозиції від держав-кандидатів [13].

Окрім імплементації Європейської хартії, Комісія використовувала інші інструменти політики підтримки малих підприємств у державах-кандидатах. Зокрема, з 2002 р. кандидати могли брати участь в усіх Програмах розвитку підприємств та підприємництва.

На конференції у Вільнюсі 2001 р. Балтійські держави погодили напрями удосконалення співпраці в галузі торгівлі, визнали необхідність скасування торговельних бар'єрів.

У галузі енергетичних ресурсів ініціатива «Північний вимір» покликана була забезпечити безпеку енергопостачання, а також збільшити обсяги інвестицій для розвитку енергетичної транспортної інфраструктури та експлуатації газових ресурсів. Інтеграція країн регіону в єдиний європейський енергетичний ринок

вимагала структурних реформ. У жовтні 1999 р. за ініціативою міністрів енергетики держав-членів регіону Балтійського моря та Європейської Комісії було створено Програму співпраці в галузі енергетики держав регіону Балтійського моря (BASREC). Учасниками цієї Програми стали Данія, Польща, Німеччина, Естонія, Латвія, Литва, Росія, Фінляндія, Швеція, Норвегія та Ісландія. У грудні 2001 р. Північна рада міністрів та Європейська Комісія підписали угоду проекту BASREC-2002 з метою сприяння співпраці в галузі енергетики в Балтійському регіоні. Ціль проекту – покращення безпеки постачання та заходи для імплементації Кіотського протоколу через поглиблення співпраці між одинадцятьма державами регіону. На зустрічі в Вільнюсі 19–20 листопада 2002 р. мандат програми продовжено до 2005 року [1, с. 58–59].

Данія, Фінляндія, Німеччина, Ісландія, Литва, Норвегія і Швеція підписали 29 вересня 2003 року Регіональну угоду про розробку гнучкого механізму впровадження Кіотського протоколу.

Ініціатива «Північний вимір» передбачала розвиток транспортної системи, поліпшення сполучення як в середині регіону, так і з сусідніми країнами.

Загалом ініціатива «Північний вимір» стала хорошою можливістю для оцінки ефективності субрегіональної співпраці. До імплементації ініціативи були залучені не лише держави-члени ЄС і на той час потенційні члени ЄС, а й держави, які стоять осторонь Європейського Союзу. Це дало змогу суттєво розширити співпрацю, виробити багато спільних рішень стосовно проблем субрегіону, а також охопити різні рівні: ЄС, субрегіональних організацій та державних органів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. *Дерябин Ю. С.* Северное измерение политики Европейского Союза и интересы России / Ю. С. Дерябин. – М. : Экслибрис-Пресс, 2000. – 70 с.
2. *Коваленко О. Р.* «Північний вимір» як політика Європейського Союзу в Північній Європі: формування основ нормативно-правової бази. – [Електронний ресурс] / О. Р. Коваленко. – Режим доступу : http://dipcorpus-info.at.ua/news/kovalenko_o_r_pivnichnij_vimir_jak_politika_evropejskogo_sojuzu_v_pivnichnij_evropi_formuvannja_osnov_normativno_ppravovoji_bazi/2011-08-11-119
3. *Ришард М. Чарни.* «Північний вимір» політики Європейського Союзу [Електронний ресурс] / Ришард М. Чарни. – Режим доступу : <http://Soskin.Info/Ea/2003/5/20030506.Html>
4. *Чуров В. Е.* Северное и Южное измерение в Европе: от соперничества к сотрудничеству [Электронный ресурс] / В. Е. Чуров. – Режим доступа : <http://www.journal.leontief.net/rus/churov.html>
5. Action Plan for the Northern Dimension with external and cross-Border Policies of the European Union 2000-2003. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

http://www.ndphs.org/internalfiles/File/Strategic%20political%20docs/1st_ND_Actio_n_Plan.pdf

6. *Aho E.* Ulkopoliittisia lausuntoja ja asiakirjoja 1994 / E. Aho, H. Ojanen// How to customise your Union. – Northern Dimensions. – Helsinki, IUP, 1999. – P. 19.

7. *Browning C. S.* The European Union's Two Dimensions: The Eastern and the Northern / C. S. Browning // Security Dialogue. – 2003. – Vol. 34, No. 4. – P. 468–470.

8. *Heidar K.* Nordic politics: comparative perspectives / K. Heidar. – Universitetsforlaget, 2004 – P. 167-169.

9. *Joenniemi P.* Bridging the Iron Curtain? Cooperation Around the Baltic Rim. / P. Joenniemi. – Copenhagen : COPRI, 1999. – Working Paper no. 22. – P. 2.

10. *Lipponen P.* The European Union needs a policy for the Northern Dimension, speech delivered at the conference “Barents region today”, Rovaniemi. – 1997. – 15 September.

11. Northern Dimension. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://eeas.europa.eu/north_dim/index_en.htm.

12. *Ojanen H.* Conclusions: Northern Dimension – Fuel for the EU's External Relations? / H. Ojanen // Programme on the Northern Dimension of the CFSP, UPI – IEP. – Helsinki, 2001. – No. 12. – P. 19-20.

13. *Stålvant C.E.* The Northern Dimension a policy in need of an institution? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www2.hu-berlin.de/ostseekolleg/virtual/online_pdf/paper1.pdf.

14. The European Union's Northern Dimension [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.cespi.it/Laboratorio/Lab__1=2000.pdf.

Стаття надійшла до редколегії 25.10.2011 р.

Прийнята до друку 05.05.2012 р.

«NORTHERN DIMENSION» OF THE EUROPEAN INTEGRATION PROCESSES

Marianna Gladys

*Ivan Franko National University of Lviv,
Sichovykh Striltsiv St., 19, Lviv, Ukraine, 79000, tel. (032) 239-41-32,
e-mail: mgladysh@ukr.net*

The features of the Northern vector of the policy of the European Union are discussed in the article. The influence of the enlargement process of European integration on regional cooperation of Nordic countries is analyzed. The problems and prospects of the implementation of the initiatives by Nordic countries are investigated.

Key words: "Northern Dimension" of the EU, the Nordic countries, regional integration, regional cooperation.

**«СЕВЕРНОЕ ИЗМЕРЕНИЕ» ЕВРОПЕЙСКИХ ИНТЕГРАЦИОННЫХ
ПРОЦЕССОВ**

Марианна Гладыш

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
ул. Сечевых Стрельцов, 19, г. Львов, Украина, 79000, тел. (032) 2394-132,
e-mail: mgladysh@ukr.net*

Рассмотрены особенности северного вектора политики Европейского Союза. Осуществлен анализ процесса распространения европейской интеграции на региональное сотрудничество стран Северной Европы. Исследованы проблемы и перспективы имплементации инициативы Североевропейскими странами.

Ключевые слова: «Северное измерение» ЕС, страны Северной Европы, региональная интеграция, региональное сотрудничество.